

Алла Рубан,

молодший науковий співробітник,

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського (м. Київ, Україна)

вул. М. Берлінського, 9, м. Київ, 04060, Україна

e-mail: metodist22@ukr.net

Бібліографічний посібник для бібліотекарів закладів освіти

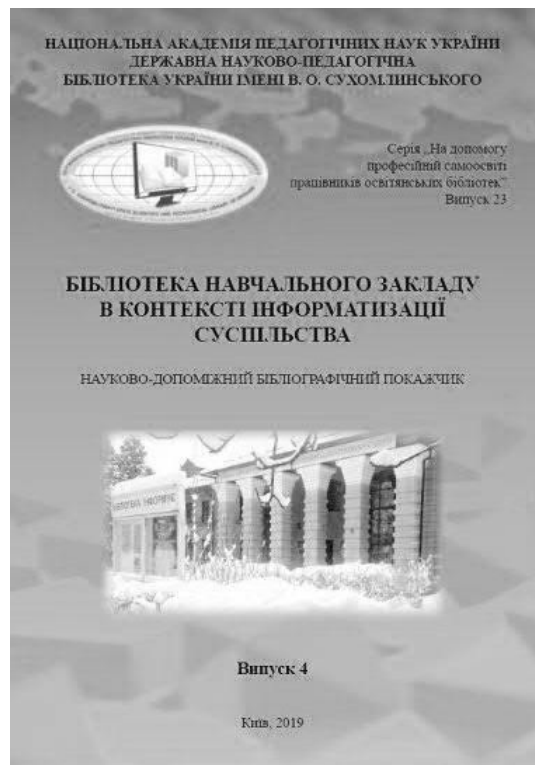
Рец. на кн.: **Бібліотека навчального закладу в контексті інформатизації суспільства** : наук.-допом. бібліогр. покажч. для б-к закл. заг. серед., проф.-техн., вищої освіти. Вип. 4 / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [упоряд.: А. І. Рубан, І. І. Хемчян ; наук. консультант Т. В. Добко ; бібліогр. ред. А. І. Рубан]. Київ : [б. в.], 2019. 500 с. (Серія «На допомогу професійній самоосвіті працівників освітянських бібліотек» ; вип. 23).

Невід'ємним складником системи інформаційного сервісу бібліотеки є інформаційно-бібліографічне задоволення потреб користувачів, у т. ч. професійних потреб науковців і практиків. Важливим джерелом у системі їх науково-інформаційного обслуговування, незважаючи на поширення і розвиток бібліографічних, реферативних, повнотекстових баз даних, залишаються бібліографічні покажчики, які виконують кумулятивну, пошукову, ідентифікаційну, оціночну, комунікаційну, рекомендаційну, науково-інформаційну, науково-допоміжну функції.

Фахівці бібліотечної справи – професійна група, від рівня поінформованості, компетентності, активності в роботі якої великою мірою залежить якість обслуговування користувачів.

З досліджень історії української бібліографії відомо, що у 1920 р. український бібліограф, книгознавець, бібліотекознавець Лев Биковський в очікуванні організації бібліотечних курсів та шкіл, які виховували б кадри бібліотекарів, підготував для самоосвіти останніх абетковий покажчик із 39 позицій наявної на той час літератури з бібліотекознавства українською мовою*.

Від останньої третини ХХ ст. до нашого часу в Україні для задоволення інформаційних потреб бібліотекарів у низці бібліотек укладають науково-допоміжні бібліографічні покажчики. Серед них варто згадати видання Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого: «Бібліотекознавство і бібліографія України» (95 випусків, які ви-



ходили протягом 1971–2018 рр.), «Бібліотекознавство України» (2 випуски, в яких відображено публікації 1991–1995 та 1996–2000 рр. відповідно), «Бібліотечна справа і бібліотекознавство України (2001–2005)», «Бібліографознавство України» (6 випусків, що охоплюють період 1981–2015 рр.; деякі з них підготовлено в партнерстві з Харківською державною науковою бібліотекою ім. В. Г. Короленка), «Українське бібліотекознавство (1991–2008)». Колектив Львівської національної наукової бібліотеки Ук-

* Биковський Л. Бібліографія творів по бібліотекознавству на українській мові. *Наш шлях*. 1920, число 72 (11 квіт.), с. 7–8.

раїни імені В. Стефаніка з 2009 р. двічі на рік видає «Бібліографічний покажчик публікацій з проблем бібліотекознавства, бібліографознавства та книгознавства». У Харківській державній науковій бібліотеці ім. В. Г. Короленка з 2001-го по 2016 р. щорічно укладали зведений каталог нових надходжень до провідних бібліотек Харкова «Бібліотечна справа. Бібліотекознавство. Бібліографознавство». Цікаво, що в усіх названих бібліотеках функціонують структурні підрозділи (відділи, сектори, кабінети) зі спеціалізованими фондами документів з бібліотекознавства, бібліографознавства та книгознавства.

У кабінеті бібліотекознавства Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, головного науково-методичного центру мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України, з 1999 р. також ведеться багатоаспектна робота зі створення інтегрованого інформаційного ресурсу з питань бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства, документознавства, інформаційної діяльності як у традиційній, так і електронній формах.

Сімнадцять років тому, в 2003 р., бібліотека започаткувала серію «На допомогу професійній самоосвіті працівників освітянських бібліотек», в якій першим виданням став науково-допоміжний бібліографічний покажчик «Бібліотека навчального закладу в контексті інформатизації суспільства». Публікація посібника викликала підвищений інтерес у фахівців, і відтоді було вирішено готувати його щоп'ять років. Перший випуск охоплював видання, котрі були надруковані протягом 1999–2002 рр., другий – 2003–2007 рр., третій – 2008–2012 рр.

Четвертий випуск підготовлено в рамках наукового дослідження «Науково-методичні засади розвитку освітянських бібліотек як важливого складника освітнього середовища». Головна мета покажчика – допомога в самоосвітній діяльності фахівців бібліотек закладів загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти, що входять до складу мережі освітянських бібліотек України, популяризація та ознайомлення з документами, які регулюють правові засади функціонування бібліотек, висвітлюють тенденції їх розвитку як сучасних інформаційних центрів, розкривають актуальні питання теорії, методики та практики бібліотечної справи, організації роботи книгозбірень, упровадження інформаційно-комунікаційних технологій в їхню діяльність тощо.

Базою для пошуку джерел інформації слугували інформаційні ресурси ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, а також інших провідних бібліотек країни (Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого, Національної бібліотеки України для дітей, Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка). Також було використано інтернет-ресурси, зокрема публікації бібліотекознавчої тематики із баз даних EBSCO Publishing. Особлива увага приділялася виданням книгозбірень мережі освітянських бібліотек України, для пошуку інформації про які переглянуто вебсайти всіх установ.

Посібник, що рецензується, містить 2735 частково анотованих бібліографічних записів, має 6 розділів, у яких відображено монографії, матеріали конференцій та науково-практичних семінарів, статті з наукових збірників, періодичних і продовжуваних видань, електронні ресурси за період 2013–2018 рр.

До першого розділу «Законодавча і нормативна база діяльності бібліотек в Україні» включено описи документів, що висвітлюють питання державної політики в галузі бібліотечної справи, інформаційної діяльності, освіти (Закони України та інші акти Верховної Ради України, Укази Президента України, Постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, нормативно-правові акти центральних державних органів виконавчої влади), стандартизації бібліотечної діяльності. У розділі також представлена інформація про концепції, декларації, кодекси, маніфести, керівництва, положення, правила.

У другому розділі «Бібліотеки закладів освіти як об'єкт інформатизації», який поділено на підрозділи «Нові інформаційні технології в бібліотеках закладів освіти», «Автоматизовані бібліотечно-інформаційні системи», «Електронні бібліотеки», «Вебпортали, вебсайти, блоги бібліотек», «Бібліотеки і соціальні медіа», представлено літературу, де висвітлюється досвід бібліотек із упровадження й застосування інформаційно-комунікаційних технологій, використання автоматизованих бібліотечно-інформаційних систем, інтернет-ресурсів, організація повнотекстових баз даних, електронних бібліотек, репозитаріїв, діяльність бібліотек у соціальних мережах, створення бібліотечних вебсайтів, порталів, блогів тощо.

До третього розділу «Формування інформаційних ресурсів бібліотек» увійшли матеріали,

що стосуються комплектування, організації та зберігання бібліотечних фондів, аналітико-синтептичного опрацювання документів, організації довідково-пошукового апарату в бібліотеках та надання доступу до інформаційних ресурсів.

Четвертий розділ «Роль бібліотеки в забезпеченні інформаційних і соціально-культурних потреб користувачів» репрезентує документи з історії й сьогодення бібліотек закладів освіти, організації досліджень інформаційних потреб користувачів книгозбірень, бібліотечного та інформаційно-бібліографічного обслуговування за сучасних умов, соціокультурної роботи бібліотекаря. До цього розділу також включено описи документів з питань формування інформаційної культури користувачів – учнів, студентів, педагогів, бібліотекарів. Окремо виділено навчальні програми, плани занять з інформаційної культури, а також сценарії бібліотечних занять. Окрім того, представлено матеріали з організації й популяризації читання дітей та молоді в бібліотеці.

П'ятий розділ «Науково-дослідна, методична та інноваційна діяльність» містить матеріали з модернізації науково-методичного супроводу роботи книгозбірень, з надання інноваційних послуг, організації інформаційно-аналітичної, проектної, дослідницької, видавничої діяльності; тут також подано інформацію про видання, присвячені бібліометричним та наукометричним методам вимірювання показників продуктивності науково-дослідницької діяльності та поширення наукового знання.

В останньому, шостому, розділі «Організаційна

та управлінська діяльність бібліотек закладів освіти» представлено матеріали з такої тематики: «Матеріально-технічна база бібліотек», «Фінансово-економічна діяльність. Маркетинг», «Менеджмент у бібліотечній справі», «Бібліотечна професія. Бібліотечні кадри» (цей підрозділ, у свою чергу, поділено на рубрики: «Підготовка та навчання працівників бібліотек. Підвищення кваліфікації», «Атестація бібліотечних працівників», «Економічне та соціальне забезпечення працівників бібліотек»), «Взаємодія бібліотек. Бібліотечна інтеграція й кооперація», «Бібліотечні громадські організації, об'єднання, асоціації».

Допоміжний апарат видання складається з передмови, іменного покажчика та змісту. З метою оперативного доступу до повних текстів публікацій у бібліографічному посібнику подано посилання на їхні наявні адреси (URL) в інтернеті. Сам же посібник розміщено на вебпорталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського (https://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2019/08/Biblioteka-navchalnogo-zakladu_vyp.4.pdf), а також в Електронній бібліотеці НАПН України (https://lib.iitta.gov.ua/717234/1/Biblioteka-navchalnogo-zakladu_vyp.4-1.pdf).

І хоча науково-допоміжний покажчик «Бібліотека навчального закладу в контексті інформатизації суспільства» адресується працівникам книгозбірень закладів освіти, його можна використовувати в роботі інших освітянських бібліотек, бібліотек різних систем та відомств. Він може також стати в пригоді тим, хто веде науково-дослідну, науково-педагогічну, науково-методичну і навчально-виховну діяльність.